

Vysílací stanice: Deutschlandfunk Kultur

Pořad: Zeitfragen

Téma: **Brněnský pochod**
Německo-český příběh smíření

Datum vysílání: 24. listopadu 2022

Redakce: Winfried Sträter

Autorka: Iris Milde/ová

Úvod

Citace - Dekret

Výnos národního výboru pro Velké Brno: "Němci, kteří žijí na území města Brna,..., mají být z města vyvedeni, ..".

Citace pamětnice

"Posledního květnového večera roku 1945, než byli vyhnáni z města, stáli všichni společně v dlouhé řadě lidí."

Barbara Breindl/ová (01 Breindl 1)

"Stalo se to v noci. Vyzvedli nás v půl sedmé večer - takže jsme se pravděpodobně museli shromáždit na nějakých místech."

Iris Milde/ová (živě) (02 Iris Milde live 1)

"Teď je půl jedenácté a pochod se pomalu dává do pohybu. Většina starších lidí zůstává tady a mladší se vydávají na cestu."

Název:

Brněnský pochod

Příběh německo-českého smíření

Feature od autorky Iris Milde/ové

Musik 1 (podkres k citátům z knihy – přemýšlivá, melancholická)

Citace z knihy

"Nedokázala říct, jak dlouho už byli na cestě. Jako by jejich cesta trvala celá staletí. A přitom se ještě ani nestmívalo, takže to mohlo být jen pár hodin. Byla unavená a její doprovod také. [...] Několikrát už míjeli lidi, kteří seděli na zemi nebo na kufru, který táhli s sebou. Několikrát také viděli, jak k nim přiběhl jeden z těch mladých mužů a pažbou pušky jim rozbil hlavu. Bála se zastavit. I přes bolesti v tříslech a levé noze se přinutila jít dál. Mladá žena vedle ní zašeptala, že má žízeň. Gerta nic neřekla. [...] I ona měla žízeň, ale mlčela a vlekla se krok za krokem, bůhvíkam."

Atmo 1 (03 podkres 1 provoz na ulici, plynulý přechod do do podkresu Übergang in Atmo 2 → Atmo-Collage)

Autorka 1

Město Brno leží na jihovýchodě Česka. Jak Vídeň, tak Bratislava jsou vzdáleny jen dvě hodiny jízdy autem. Studenti místní univerzity utvářejí obraz města. Za teplých večerů posedávají před mnoha bary a kavárnami těsně u chodníků, smějí se, povídají si nebo poslouchají některý z mnoha koncertů.

Atmo 2 (04 podkres 2 živé místo, ruch hlasů, kroky + 05 podkres 2 koncert)

Autorka 2

Nedaleko rušného centra města se nachází augustiniánský klášter. Tam v klášterní zahradě objevil Gregor Mendel, narozený před 200 lety v roce 1822, zákony dědičnosti, které nesou jeho jméno. Připomíná to pomník na klášterním nádvoří, který zobrazuje Mendela v rouchu mnicha.

Po přírodovědci je pojmenováno také prostorné náměstí před klášterem. 30. května 1945 večer byl tento Mendel na podstavci svědkem krutého násilného činu. Na toto místo bylo nahnáno 27 000 lidí, které přivedli z města ozbrojení muži. Ženy, děti, starší lidé. Chlapci a muži v produktivním věku byli předtím internováni v táborech.

Citace - Dekret

„Výnos národního výboru pro Velké Brno: "Němci, kteří žijí na území města Brna, ..., mají být z města vyvedeni, ..".

Majitelé nebo správci domů mají vyzvat všechny ženy a děti mladší 14 let a muže starší 60 let, stejně jako muže, kteří nejsou schopni pracovat, aby se připravili opustit Velké Brno dnes, tj. 30. května 1945 ve 22 hodin."

Musik (podložit citát z knihy)

Citace

"Tento poslední květnový večer roku 1945, než byli z města vyhnáni, stáli všichni společně v jedné dlouhé řadě lidí, která sahala od augustiniánského kláštera přes Mendlovo náměstí a pak se ztrácela v přítmí, na druhé straně pak až k nemocnici svaté Anny a ještě za zatáčku. Ve stejném zástupu čekali i Liebscherovi, babička Pawelková z Köffillerovy uličky (Köffillergasse) s krvavýma ušima, protože jí právě utrhli náušnice, prodavačka Mayerová s malou Irmou a Ingrid. Dívky stály těsně u sebe a sklonily hlavu, když kolem nich s řevem běžely ozbrojené Revoluční gardy."

Barbara Breindlová (06 Breindl 2 – v případě použití podkresu pro přechody - použít Atmo 3)

"Stalo se to tedy v noci. Vyzvedli nás v půl sedmé večer - takže jsme se nejspíš museli shromáždit na nějakých místech. A já jsem musela nést takový malý hrneček s držadlem a byla jsem tak unavená, že jsem ten hrnec s držadlem upustila – Ach, panebože! – ale někdo mi ho podal, zezadu dopředu. Takový úlevný zážitek, ano, dodnes si to pamatuji."

Autorka 3

Barbaře Breindlové bylo šest let, když se svojí těhotnou nevlastní matkou a dvěma sourozenci musela opustit město, kde se narodila. Pamatuje si to jen útržkovitě.

Barbara Breindlová (07 Breindl 3)

"Musím říct: Díky Bohu. Myslím, že to mě ochránilo. Nejspíš jsem viděla i neviděla, děti už takové jsou nebo nás maminka (k tomu všemu) otočila zády."

Autorka 4

Nejpozději na kraji Brna se toto strašné procesí, ve kterém bylo téměř celé zbývající německy mluvící obyvatelstvo města, změnilo v pochod smrti.

Odborníci se vesměs shodují, že násilné vysídlení z Brna nepřežilo kolem 5200 lidí. Zemřeli na vyčerpání, hlad, žízeň, nemoci, násilné činy jednotlivých dozorců a znásilnění.

Brněnský pochod smrti není jedinou, ale tou nejbrutálnější událostí takzvaného divokého odsunu po skončení druhé světové války v Československu.

Atmo 3 (k výběru: 08 Atmo 3 lidé v Pohořelicích (Pohrlitz) / 09 Atmo 3 auta a kroky v Pohořelicích / 10 Atmo 3 Leute und Autos in Pohrlitz)

Autorka 5

V horkém červencovém dni stojí Barbara Breindlová na velké louce za městečkem Pohořelice nedaleko rakouských hranic a od Brna vzdáleného asi 30 kilometrů. Kolem sviští auta. V dálce jsou vidět moderní průmyslové haly. Na uschlé trávě stojí šest malých kamenných křížů.

Barbara Breindl/ová 4 (11 Breindl 4)

"Byli jsme na povozu pro staré a nemocné lidi. Paprsek naděje v té době temna. Bylo nás sedm. Čtyři dospělí a tři děti. A na tom voze nás dovezli až sem. Pak jsme museli vystoupit. Ten tábor byl někde tady a moje matka šla dovnitř a našla 78letu tetu, možná o něco mladší. A ta teta říkala: 'Už jsem vdova'. Svého manžela musela nechat mrtvého nebo umírajícího na cestě. Muselo se jít dál. Sama zemřela na epidemii tyfu o tři týdny později. Tady někde leží. V seznamech zemřelých má číslo 124, teta Klimsa."

Atmo 3 viz výše

Autorka 6

890 mrtvých leží pod našima nohama, na tomto poli u Pohořelic, které se ještě před několika lety využívalo pro zemědělství, aniž by si někdo uvědomoval, že pod ním leží mrtví. V opuštěné skladištní hale za Pohořelicemi pro zcela vyčerpané lidi, kteří dokázali dojít až tam, skončil pochod, ale ne utrpení. Vypukl tyfus a úplavice a během několika dní vzaly život stovkám lidí.

Musik (unterlegen)

Citace z knihy

"Všude seděli nebo leželi lidé... Gerta ještě nikdy předtím neviděla tolik lidí najednou. Chvíli tam jen stála a pozorovala žalostné divadlo vyčerpaně ležících mužů, žen a dětí, ale za ní už se tlačili dovnitř další příchozí."

Kateřina Tučková (tschechisch) / **překlad 1**

„Gerta – celým jménem se jmenuje Gerta Schnirch – je románová postava, kterou jsem vytvořila z osudů dvou nebo tří žen, jejichž příběhy jsem znala z dopisů nebo vyprávění. S pomocí této postavy vyprávím zážitky žen, které zažily takzvaný Brněnský pochod smrti v květnu 1945.“

Autorka 7

Spisovatelka Kateřina Tučková je jednou z prvních autorů a autorek v Česku, která téma vyhnání literárně zpracovala. Její román Vyhnání Gerty Schnirch vyšel v roce 2009. V roce 2018 následovalo německé vydání pod názvem Gerta. Německá dívka". Gerta stojí takzvaně mezi dvěma kameny – má německého otce, který je zapáleným nacistou, a českou matku. Po válce je považována za Němku.

Kateřina Tučková (tschechisch) / **překlad 1**

"Gerta byla v roce 1945 jednadvacetiletá žena s šestiměsíčním dítětem a musela opustit dům, do kterého jsem se o mnoho let později nastěhovala. Dům byl v brněnské čtvrti Cejl. To je čtvrť, které se většina Brňanů spíše vyhýbá. A když jsem se tam přistěhovala, tak jsem se sama sebe ptala, proč tomu tak je, protože ta čtvrť leží v bezprostřední blízkosti centra. Zjistila jsem, že odtud byli nejdříve deportováni židovští obyvatelé, pak byli vyhnáni ti němečtí. A protože Gertě bylo v době, kdy musela město opustit, 21 let, tedy byla stejně stará jako já v té době, tak mě její příběh hodně oslovil a kladla jsem si otázku, jestli tak mladá dívka opravdu nese odpovědnost za válku, že jí postihl tak krutý trest."

Atmo 4 (12 Atmo 4 Leute, Musik)**Autorka 8**

Na poli za Pohořelicemi se shromáždilo asi 150 lidí. Starosta Pohořelic pokládá věnec k pomníku, který byl na tomto místě postaven po pádu železné opony. Petr Kalousek přistupuje k mikrofonu.

Petr Kalousek 1 (16 Kalousek 1) (tschechisch) / překlad 1

„Stojíme na místě, kde před 77 lety skončil takzvaný pochod smrti. A jak už nejspíš víte, mnozí toto násilné vyhnání německy mluvícího obyvatelstva z Brna nepřežili a mnozí z nich jsou tady pohřbeni. Proto se tu scházíme, abychom si je připomněli.“

Atmo 6 (17 Atmo 6 ticho v Pohořelicích Stille pod text autorky)**Autorka 9**

Petr Kalousek je ředitelem festivalu „Meeting Brno“. V rámci tohoto festivalu se koná "Pochod smíření". Jednou za rok procházejí Němci a Češi společně stejnou cestou jako byl tehdejší pochod smrti.

Petr Kalousek 2 (18 Kalousek 2), (česky) / překlad 1

„Od roku 2015 jdeme cestou, kterou tehdy šli ti lidé, jen v opačném směru. Tímto způsobem přivádíme symbolicky německy mluvící obyvatelstvo zpátky – a dovolím si říct, že do našeho společného města.“

Atmo 7 (19 Atmo 7 potlesk)

Atmo 8 (20 Atmo 8 lidé vycházejí)

Iris Milde (live) (21 Iris Milde live 2)

„Je teď půl jedenácté a průvod se pomalu dává do pohybu. Starší lidé zůstávají většinou tady a ti mladší se vydávají na cestu.“

Atmo 9 (22 Atmo 9 chůze, provoz, hlasy) – pod text autorky

Autorka 10

Už několik let si slibuji, že jednou se také vydám na tento brněnský "Pochod smíření", jako překladatelka románu Kateřiny Tučkové, "Gerta. Německá dívka." Její strach a zlost z nespravedlnosti, kterou prožívala, jsem pocítila i u psacího stolu. Teď chci tu cestu vidět na vlastní oči a cítit ji pod vlastníma nohama. [Pauza s Atmo] Vlak se nejprve vine po hlavní ulici malebným městečkem Pohrlitz - česky Pohořelice - se štukovanými fasádami.

Siglinde Barwig/ová 1 (23 Barwig 1)

"Narodila jsem se v Sudetech, ne tady v jižních Čechách, ale v severních Čechách. Vždycky jsem to (zúčastnit se pochodu) považovala za velmi dobrou věc, vždycky jsem se chtěla přidat a dnes jsem tady jako nováček.“

Atmo 10 (24 Atmo 10 chůze po rušné silnici)

Autorka 11

Siglinde Barwigová má slaměný klobouk proti pálicímu slunci. 78letá žena z Heidelbergu se i se svým synem připojila ke skupině ze Sudetoněmeckého sdružení, která si přijela do Brna zavzpomínat. Za Pohořelicemi jdeme za hustého provozu kolem svodidel a pak odbočíme na starou polní cestu.

Jaroslav Ostrčilík (při chůzi) (25 Ostrcilik 1)

"Myšlenkou bylo co nejlépe zopakovat průběh pochodu smrti z roku 1945. V pozadí možná slyšíte rychle jedoucí auta, tedy skutečnost je taková, že polovina této trasy už v současnosti neexistuje. Na tomto místě byla postavena čtyřproudá silnice. Ale ta první polovina cesty – tam opravdu jdeme po takzvané staré vídeňské silnici z Brna do Vídně."

Atmo 11 (26 Atmo 11 chůze) – pod textem autorky**Autorin 12**

Jaroslava Ostrčilíka počátkem roku 2000 napadlo připomenout si brněnský pochod smrti tím, že se společně se spolužáky vydá po cestě vyhnanců. V průběhu let se přidávalo čím dál víc lidí.

Jaroslav Ostrčilík (při chůzi) (27 Ostrcilik 2)

"Když nebudu počítat své pokusy k vytyčení trasy ještě před tím, než celý tento projekt vznikl, tak tudy procházím už po sedmnácté. Je to 17. pochod, který organizujeme tímto způsobem."

Autorka 13

Později, když už jsme zpátky v klášteře, mi Jaroslav Ostrčilík vypráví, jak to vzniklo. Tento pětatřicetiletý muž se narodil v Česku, ale vyrůstal v Rakousku. Do Brna přišel studovat. Zatímco v Rakousku bylo téma vyhnání známé, v Brně se o něm vůbec nemluvalo.

Jaroslav Ostrčilík 3 (im Kloster) (28 Ostrcilik 3)

"Pomyslel jsem si - tohle město bylo dvoujazyčné. Jeho identita, všechny příběhy, které utváří toto město, jeho duše, ale polovina tohoto celku byla vyhnána a úmyslně zapomenuta. Teď už jsme mnohem, mnohem dál, ale na začátku, v prvních letech, šlo jen o to si tu událost připomenout, vrátit to zpátky do povědomí lidí tady v Brně, a nejen v Brně, ale i v celé České republice."

Atmo 12 (29 Atmo 12 marschieren)**Iris Milde/ová (live) 2 (30 Iris Milde live 2)**

„Ve spalujícím horku jdeme přes okresní silnici doprava a doleva na pole. Slunce pálí, je nejmíň 30 stupňů, nejspíš ještě víc.“

Autorka 14

Ulice se leskne. Tento den teploměr stoupá téměř až ke 40 stupňům. Podél silnice nejsou téměř žádné stromy, které by poskytovaly stín. 31. května 1945 byl také nesnesitelně horký den.

Musik (prolnout pod text autorky a pak pod citát z knihy)

Citát

"Ani ona, ani Barbora, ani mladá žena vedle ní, nikdo z těch, kteří jsou tady, nešel v pochodu obětí. Nikdo by později nespočítal, kolik jich bylo. Nikdo nepočítal mrtvé ani celý květen, nikdo jim neřekl, těm pozůstalým, Němcům, kteří se dřeli na ulicích, kam všichni ostatní každý den mizeli. Gerta se zastavila, udělalo se jí špatně, unavené nohy jí vypověděly službu, a najednou někdo zhasnul světlo."

Autorka 15

Gertin strach byl oprávněný po skončení války, kterou Němci rozpoutali a pak prohráli. A po zločinech německé okupační vlády.

Hitler, 26. 9. 1938, Palác sportu v Berlíně (31 Hitler Sportpalast).

"Ono území, které je stejně jako jeho obyvatelé německé a podle jejich vůle patří k Německu, se připojí k Německu!".

Autorka 16

Pohled do minulosti: V září 1938 v Mnichovské dohodě spojenci souhlasili, že sudetská území, která byla většinou osídlena německy mluvícím obyvatelstvem, budou oddělena z Československa a přičleněna k Německé říši. Hitlera to mělo umírnit, ale byla to chybná kalkulace. V březnu 1939 obsadilo Hitlerovo Německo i zbytek (české) země.

Výňatek ze zpráv v rozhlase, 15. 3. 1939 (viz Dira, pan Sträter přepsal)

"Podoba ulic v Praze se dnes ráno radikálně proměnila. Za svítání se na domech objevily první vlajky s hákovým křížem. Do moravského hlavního města Brna vstoupila dnes ráno německá vojska."

Autorka 17

Noví vládcí na Pražském hradě vyhlásili Protektorát Čechy a Morava, v zemi zavedli nelítostnou nadvládu plnou násilí: 265 000 československých Židů, Romů a Sintů bylo zavražděno, přes 70 000 dalších obyvatel. Zastupující říšský protektor Reinhard Heydrich, jeden z tvůrců holocaustu, oznámil:

Reinhard Heydrich, 17. 12. 1941 v Praze: (33 Heydrich).

"Mám v úmyslu, aby se po dobu mé zastupující činnosti, hospodářství Čech a Moravy stalo obzvlášť aktivní součástí německého hospodářství, pro dobro Velkého Německa, pro dobro nové Evropy." (pozn. překl.) (Potlesk)

Autorka 18

Moravské město Brno mělo pro národní socialisty obrovský význam. Mimo jiné tam byly brněnské zbrojní závody Zbrojovka, které na montážní lince vyráběly zbraně pro Hitlerovu válku. Aby nebyla výroba ohrožena sociálními nepokoji, měly dělníky upokojit různé výhody.

Berlínský rozhlas, 8. května 1945 (34 kapitulace).

"My, níže podepsaní, my, kteří jednáme ve jménu německého vrchního velení, prohlašujeme bezpodmínečnou kapitulaci všech našich ozbrojených sil..." (dozvuk)

Autorka 19

Šest let trvajících okupační teror a válka skončila kapitulací Německa v květnu 1945. V tu chvíli se vztek Čechů na nacistickou vládu obrátil k německému obyvatelstvu, které tam zůstalo. Oficiální představitelé nacistického režimu v posledních dnech války zemi opustili. Český prezident Edvard Beneš, který se vrátil z exilu, pronesl v Brně 12. května v Brně projev, který měl následky:

Citát Beneš

"Ted' se hned pustíme do práce. A uděláme si mezi sebou pořádek, především tady v Brně s Němci a všemi ostatními. Mým programem je, a nijak to neskrývám, že musíme německou otázku v republice zlikvidovat. Při této práci budeme potřebovat všechny síly vás všech."

Autorka 20

Oslovilo to nejvíc právě zaměstnance brněnských zbrojovek, ti pak naléhali na vyhnání německy mluvícího obyvatelstva Brna. Spolu s vojáky Rudé armády, příslušníky Revolučních gard a partyzány 30. května 1945 a v následujících dnech přistoupili k činu.

Musik (podložit pod citát z knihy)

citát

"Jen je neprovokovat, připomínala si Gerta, z předešlého dne dobře věděla, čeho jsou tito mladí muži činu schopni. [...] Gerta byla svědkem toho, když jedné starší korpulentní ženě usekli prst, protože si nedokázala stáhnout prsten z prstu. A když rána nepřestala krváčet, ženu ubodali jako prase."

Kateřina Tučková (35 Tuckova 3) (česky) / **překlad 1**

"Reakce na prvních veřejných čteních byly velmi odmítavé, protože mnoho čtenářů se nemohlo smířit s tím, že popisují konec války očima německé dívky, a měli pocit, že ta dívka si takový osud svým způsobem zasloužila. Diskuse byly často bouřlivé. Došlo to až tak daleko, že mě uráželi. Jeden starší čtenář mě například obvinil, že prý popírám holocaust."

Autorka 21

Po desetiletí studené války se o vyhnání mlčelo. Po sametové revoluci v roce 1989 se začala mladá generace v České republice ptát. V roce 2000 studenti, kteří si říkali Mládež pro mezikulturní porozumění, sepsali výzvu, v níž požadovali od města Brna omluvu.

Citace z výzvy

"Jsme si vědomi nesrovnatelně početnějších zločinů nacistického režimu, ale zároveň konstatujeme, že utrpení, ať už bylo způsobeno kýmkoli a kdykoli, vždy zůstává utrpením."

Kateřina Tučková (36 Tuckova 4) (česky) překlad 1

"Myslím si, že u mojí generace opravdu dozrál čas na toto téma. Válka se nás osobně nedotkla a byla dávno pryč. Najednou se o toto téma zajímali mladí lidé v celé České republice. Každý začal nějak sám od sebe, ale protože čas k tomu dozrál, pak jsme se všichni ocitli v prostředí festivalu 'Meeting Brno', v jehož rámci se koná i pochod smíření."

Atmo 13 (37 Atmo 13 pochodování)**Iris Milde/ová 3 (38 Iris Milde live 3)**

"Teď jsme u místa Ledce / Ledetz (německý název). Horko se skoro nedá vydržet. Už jsme došli téměř na konec. Udělali jsme opravdu dobré rozhovory, ty nás tak trochu drží na nohou, protože každý sem přichází se svým vlastním příběhem."

David Iltis (39 Iltis 1) (anglicky) / překlad 2

"Jsem tady proto, že moje prababička při tomto pochodu zemřela. Proto jsem přijel, abych šel tento pochod smíření. Už jsme zvládli asi deset kilometrů a máme toho dost. Pak pojedeme autobusem zpátky do Brna. Moje prababička byla starší, muselo to pro ni být velmi tvrdé."

Atmo 14 (40 Atmo 14 mix hlasů v obci Ledetz) – **pod textem autorky****Autorka 22**

David Iltis přijel z USA, v Brně je už potřetí. Letos je jeho dědeček na festivalu „Meeting Brno“ uctěn výstavou, neboť Hugo Iltis napsal první Mendelův životopis, který byl dlouho stěžejním dílem.

David Iltis 2 (41 Iltis 2) (englisch) / **Übersetzer 2**

"Můj otec, dědeček, moje babička i strýc, ti všichni pocházeli z Brna. Koncem roku 1938 museli zemi opustit, aby prchli před nacisty. Můj dědeček byl vědec Hugo Iltis. Měl přednášky po celé Evropě, aby vyvrátil rasové teorie nacistů."

Atmo 15 (42 Atmo 15 Přestávka v obci Ledce)**Autorka 23**

V obci Ledetz, nebo Ledce česky, si děláme přestávku. Uprostřed kruhového objezdu rozdávají dobrovolníci polévku a sendviče vyčerpaným lidem, kteří šli ten pochod s námi. Zuzana Frimmllová se na louce opírá o lokty. Pochází z Ostravy a celou trasu šla už potřetí.

Zuzana (43 Zuzana) (česky) / Překladatel 2

"Líbí se mi, že se tu schází taková skupina lidí, kteří mají něco společného a vzpomínají na ty události. Kdybych se o tom chtěla s někým bavit v Ostravě, tak by se na mě díval s údivem, ale tady je tolik lidí, se kterými si o tom můžu povídat."

Atmo 16 (44 Atmo 16 běh na štěrkové cestě)

nebo

Atmo 17 (45 Atmo 17 Ostrčilík si povídá při běhu) – pod text autorky

Autorin 24

Z vesnice Ledce jdeme po polních cestách a malých pěšinách hned vedle dálnice. Průvod vede Jaroslav Ostrčilík. Mraky se stahují a fouká svěží vítr.

Jaroslav Ostrčilík 4 (46 Ostrčilík 4) (**větrno**)

"Prvních osm let, kdy jsme to ještě nazývali vzpomínkový pochod, nás bylo nejdřív jen pár desítek. Do cíle nás dorazilo asi čtyři, pět, šest, tak nějak. V roce 2015, kdy se poprvé konal Pochod usmíření, nás bylo na začátku kolem tří set a v cíli asi tisíc lidí!"

Petr Kalousek 3 (47 Kalousek 3) (tschechisch) / **Übersetzer 1**

"Po komunálních volbách v roce 2015 přišlo nové vedení města. A já jsem navrhl, abychom jako město uspořádali něco k 70. výročí vyhnání německy mluvícího obyvatelstva z Brna. Tak jsme vymysleli 'Rok smíření'. V tom roce se konala celá řada akcí, které připomínaly konec války. Dřívější Vzpomínkový pochod byl tehdy poprvé oficiálně podpořen městem a přejmenován na Pochod smíření. Tehdy jsme také poprvé šli opačným směrem, z Pohořelic do Brna. A brněnské zastupitelstvo schválilo Deklaraci smíření".

Autorka 25

Říká hudebník a komunální politik Petr Kalousek, dnes ředitel festivalu "Meeting Brno". Mladí lidé v Brně vyzývali každým rokem zastupitelstvo města, aby se za oběti pochodu smrti omluvilo. V roce 2015 nově zvolené vedení města na tento požadavek přistoupilo.

Citace z omluvy města Brna

"Město Brno upřímně lituje událostí z 30. května 1945 a následujících dní, kdy byly tisíce lidí na základě uplatněného principu kolektivní viny nebo jazykové příslušnosti přinuceny opustit město. [...] Vyjadřujeme naději, že na základě znalosti historických událostí a jejich důsledků už nedopustíme, aby se podobné události v Brně opakovaly, a události z května roku 1945 si v naší paměti uchováme jako memento neštěstí.

Kateřina Tučková (48 Tuckova 5) (česky) / překlad 1

"V souvislosti s tou omluvou z roku 2015 sehrál rozhodující roli tehdejší starosta Petr Vokřál. Byl ochotný naslouchat lidem mé generace a díky němu k té omluvě došlo. Nebyl prvním politikem, vzpomeňme třeba (prezidenta) Havla, který jako vůbec první vyjádřil politování nad vyhnáním, ale tenkrát byl dost osamocený. Najednou se k tomuto tématu vyjadřovalo hodně lidí, přesto tento krok byl politicky stále ještě riskantní, ale to riziko bylo už menší než dřív."

Autorka 26

Tímto krokem se město Brno stalo průkopníkem v České republice. Do té doby ještě žádná jiná obec veřejně nevyjádřila lítost nad násilnými excesy vůči německy mluvícím spoluobčanům po válce. Česká vláda se naproti tomu omluvila v roce 2005 německým antifašistům za jejich vyhnání.

Atmo 18 (49 Atmo 18 Musik) – pod text autorky

Autorka 27

V roce 2015 se také poprvé konal festival „Meeting Brno“. Každý rok v létě festival připomíná německo-židovsko-české dědictví města řadou akcí, jako jsou autorská čtení, komentované prohlídky a panelové diskuse. Zakládající ředitelkou festivalu je spisovatelka Kateřina Tučková.

Kateřina Tučková 6 (50 Tuckova 6) (tschechisch) / **Übersetzerin 1**

"Připravili jsme řadu akcí k tématu vyhnání. Tehdy se to všechno spojilo s počáteční vlnou uprchlíků ze Sýrie, tím se téma pohybu obyvatelstva po válce stalo žhavě aktuálním a bylo otázkou dneška."

Atmo 19 (51 Atmo 19 běh na velké silnici)

Autorka 28

Poslední úsek vedle dálnice, lemovaný průmyslovými zónami táhnoucími se do nekonečna, jdu skoro mechanicky. Cítím, že mě tlačí bota a mám křeče v lýtku. Po dalších nekonečných osmi kilometrech dorazíme k Německému gymnáziu v Brně.

Atmo 20 (52 Atmo 20 „Also Respekt“, potlesk) – weiter unter Autorentext

Autorin 29

Hodně starších lidí, kteří se účastnili vzpomínkové akce v Pohořelicích, je tam také. I občané a občanky z Brna. Sieglinde Barwigová ve svých 78 letech ušla pěšky celých 30 kilometrů. Nyní sedí s úsměvem na lavičce.

Sieglinde Barwig/ová2 (53 Barwig 2)

"No, už to docela cítím v nohách. Ale bylo to moc hezké. Jsem na sebe i trochu pyšná, že jsem to zvládla."

Atmo 21 (54 Atmo 21 shluk lidí) – pod text autorky**Autorin 30**

Boty syna Sieglindy Barwigové vydržely míň. Do Brna přijede bez podrážek. K účastníkům pochodu promlouvá ředitel festivalu Petr Kalousek.

Petr Kalousek 4 (55 Kalousek 4) / Překladatel 1

"U Mendlova náměstí jsou ohlášeny protesty brněnské neonacistické a komunistické scény. Půjdeme těsně vedle sebe a až tam budeme, tak půjdeme trochu rychleji, abychom minimalizovali chvíle střetu s protestujícími. Nesnažte se jim, prosím, nic vysvětlovat. Oni o žádné vysvětlování nestojí."

Atmo 22 (56 Atmo 22 hudba z dálky)**Autorka 31**

Posledních 600 metrů před Mendlovým náměstím se naše skupina rozrostla z necelé padesátky na několik stovek účastníků pochodu. V řadách po třech se suneme podél úzkého chodníku.

Atmo 23 (57 Atmo 23 česká hymna) – nahlas 0'47

Autorka 32

Na protější straně silnice se objevuje asi 30 lidí, kteří - jakmile nás spatří – zdvihnou transparenty do výšky a zpívají národní hymnu. Jedna žena rozdává letáky s německým nápisem:

Citát – leták

„Sudetští Němci, nejste tady vítáni! Sudentendeutsche, ihr seid hier nicht willkommen! [...] Nikdo se tady o vás nezajímá. Příští rok byste se radši měli setkat v Osvětimi nebo Dachau.“

Autorin 33

Hubert Reiter z Mnichova nezažívá tuto scénérii poprvé.

Hubert Reiter (58 Reiter)

"Ano, zdvihají plakáty s nápisem 'Zpátky domů do Říše'. Ale jednak je to zastaralé a nakonec tím dokazují, že vůbec nepochopili, jak se historie dál vyvíjela."

Petr Kalousek 5 (59 Kalousek 5) (tschechisch) / Übersetzer 1

"Když extremisté, ať už jsou to neonacisté nebo komunisté, protestují proti něčemu, co děláme, tak si myslím, že děláme přesně to, co je správné. Protesty jsou svým rozsahem i významem marginální záležitostí a nám zážitek nezkazí."

Autorka 34

Když jde o kritiku, Petr Kalousek a Jaroslav Ostrčilík se naučili zůstat v klidu.

Jaroslav Ostrčilík 5 (60 Ostrcilik 5)

"Ano, nadávají mi do nacistů nebo esesáků a tak... Nám jde o to připomenout klíčovou událost v historii města. Tečka. Osobně v tom nevidím žádný

revanšismus. Nevidím v tom ani žádné zlehčování nacistických zločinů. Takže celé té kritice, která na nás míří, upřímně řečeno, moc nerozumím."

Autorka 35

Spisovatelka Kateřina Tučková cestovala se svou knihou Vyhnání Gerty Schnirchové po celé České republice. Když se ohlíží zpátky, označuje tato setkání jako skupinové terapie.

Kateřina Tučková 7 (61 Tučková 7) (česky) / Překladatel 1

"Často to probíhalo tak, že když mě někdo napadl, přihlásil se někdo jiný z publika a vyprávěl vlastní tragický příběh z války. A když lidé vyprávěli svoje příběhy, člověk si uvědomil, že toto trauma, tahle bolest byla vždycky stejná, a bylo jedno, na které straně barikády ti lidé stáli. Myslím, že i tuto terapeutickou chvíli si prožila i česká společnost.

Dneska jsou moje čtení úplně jiná. Mnozí o tomto tématu už něco vědí, kladou zasvěcené otázky a já už nejsem konfrontován s povrchními názory nebo urážkami. Myslím, že už to přestal být problém."

Atmo 24 (62 Atmo 24 příchod na Mendlovo náměstí, zvony)

Autorka 36

Za vyzvánění zvonů kostela proudí dav lidí na nádvoří augustiniánského kláštera. Před Mendelovou sochou je postaveno velké jeviště. Promlouvají tam politici z Německa a České republiky a německý velvyslanec. Ti, kteří prošli celou cestu (pochodu smrti), leží unavení na trávniku v klášterní zahradě, masírují si chodidla a nohy.

Atmo 25 (63 Atmo 25 projevy, Kalousek se loučí, potlesk)

Autorka 37

Potom všichni odcházejí na druhou stranu klášterního nádvoří k velkému šedému pomníku z kamene, který od roku 1995 připomíná brněnský pochod smrti.

Atmo 26 (64 Atmo 26 nejdřív chůze, pak jak lidé tvoří kruh a dělají na dítě – Pst, tiše!)

Autorin 38

Zapalují svíčky. Pak se chytanou za ruce a utvoří velký kruh. Mnozí jsou dojati, někteří mají slzy v očích.

Atmo 27 (65 Atmo 27 potlesk)

Atmo 28 (66 Atmo 28 hlasy lidí) – pod následujícími texty

Autorka 39

Barbara Breindlová, která jako šestiletá zažila brněnský pochod smrti, se před 17 lety do vlasti znovu přestěhovala.

Barbara Breindlová 5 (67 Breindl 5)

"Ano, patřím k těm exotům, kteří se vrátili. Jinak se ale nikdo nevrací. Nemám vlastní rodinu, takže to můžu udělat. Ten strach, že se sem sudetští Němci vrátí zpátky, je úplně nereálný. Nikdo se nevrací."

Autorka 40

Třiaosmdesátiletá energická žena se sama učí česky. Ze strany obyvatel Brna žádné odmítnutí necítí.

Barbara Breindl/ová (68 Breindl 6)

"Až na ten dům. Tam byl nějaký muž a ptal se mě, odkud jsem, a já na to řekla svoji obvyklou větičku: 'Vrátila jsem se zpátky.' Pak na mě křičel: 'Zmizte odsud!' a tak dál... Pomyslela jsem si: 'Proboha, co to mělo být...?' Asi takový starý komunista. No a mezitím už mi jednou políbil ruku. Ano, doba se mění." (směje se)